

W tym numerze:

- ⇒ WPR MUSI OPIERAĆ SIĘ NA DWÓCH FILARACH
- ⇒ SPADEK LICZBY LUDNOŚCI PRZYCZYNA ZMIAN NA OBSZARACH WIEJSKICH

WPR MUSI OPIERAĆ SIĘ NA DWÓCH FILARACH

Przemawiając na konferencji Oxford Farming¹ Jean-Luc Demarty, dyrektor generalny ds. rolnictwa Komisji Europejskiej, wyraził opinię o konieczności utrzymania podziału WPR na pierwszy i drugi filar po reformie, nad którą dyskusje mają rozpocząć się w tym roku. Ponadto Demarty opowiedział się za utrzymaniem niezależnych od produkcji subsydiów i za utrzymaniem powiązania polityki rozwoju obszarów wiejskich z WPR w ramach drugiego filaru – choć podkreślił, że jest to jego własna opinia, a nie stanowisko Komisji w tej sprawie.

Być może, aby ostudzić nadzieje Wielkiej Brytanii na to, że planowana reforma przyniesie duże zmiany w WPR, Demarty wykluczył możliwość wszelkich radykalnych modyfikacji, sugerując, że tematy dyskusji nad reformą nie będą zbyt odległe od tych, nad którymi debatowano w czasie ostatniego przeglądu WPR. Dyrektor generalny przyznał jednak, że odbędzie się żywiołowa debata nad strukturą wsparcia WPR po 2014 r., o której ostatnio raczej nie dyskutowano. Zakwestionował ponadto wezwanie rządów niektórych państw, szczególnie Wielkiej Brytanii i Szwecji, aby dopłaty dla rolników opierały się wyłącznie na tym, co Demarty określił jako „dostarczanie dóbr publicznych wykraczających poza podstawową listę minimalnych wymogów, których można racjonalnie oczekiwać lub domagać się z mocy prawa od któregośkolwiek rolnika”. Taki model, jego zdaniem, doprowadzi do eliminacji rolnictwa w niektórych częściach Europy i jego industrializacji w innych. W opinii Demartyego nie ma sensu stosować zasady „publicznych pieniędzy dla dóbr publicznych”, jeśli brak jest rolników, którzy mieliby dostarczać dobra publiczne. Lecz choć powiedział to na korzyść utrzymania dopłat niezależnych od produkcji – które jego zdaniem po ostatnich reformach przyjętych w listopadzie powinny wynosić 92-93% wszystkich płatności w ramach WPR do 2013 r. – zgodził się z możliwością dokonania pewnych zmian.

W szczególności odniósł się do obecnej kampanii nowych państw, nawołujących do zmian alokacji dopłat bezpośrednich pomiędzy państwami członkowskimi, aby zmniejszyć różnice w wysokości płatności za hektar ziemi między 27 krajami, chociaż zaznaczył, że jakiegokolwiek korekty są niezwykle brzemienne pod względem politycznym. Demarty stwierdził ponadto, że należy pozostawić pewien system instrumentów rynkowych po 2013 r., choć poddał w wątpliwość, czy instrumenty te powinny opierać się na wsparciu cen, i czy należy w konkretnych przypadkach stosować system publicznych zakupów interwencyjnych.

W dalszej części swojego przemówienia Demarty podkreślił także przywiązanie do filaru 2 WPR i uczynił odniesienie do chęci podkreślenia przez rządy UE roli rozwoju obszarów wiejskich w polityce rolnej. Zaznaczył, że europejska polityka rozwoju obszarów wiejskich powinna pozostać raczej integralną częścią WPR niż zasymilować się z polityką rozwoju regionalnego, jak widzą to osoby spoglądające przez pryzmat przyszłych rezultatów reformy budżetu UE.

W kularach Demarty poinformował, że proces dyskusji nad reformą WPR rozpocznie się - na wiosnę lub latem - średniookresowym przeglądem kwestii budżetowych, wszystkich aspektów funkcjonowania budżetu UE i jego struktury oraz przeglądem polityk (w tym WPR), które budżet

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

¹ Konferencja odbyła się 6 stycznia 2009 r.

finansuje. Konkretnych propozycji w sprawie reformy WPR należy się jednak spodziewać po 2010 r., po wyborze nowego komisarza ds. rolnictwa, który od 1 listopada 2009 r. zastąpi Mariann Fischer Boel. Pozwoli to liderom UE na przyjęcie pakietu reform pod koniec 2011 r., pozostawiając pełne dwa lata na przygotowanie nowego porozumienia do realizacji od 2014 r.

(Źródło: *Agra Europe Weekly* nr 2343 z 9 stycznia 2009 r., *Keep two-pillar CAP, says top Commission official*)

SPADEK LICZBY LUDNOŚCI PRZYCZYNA ZMIAN NA OBSZARACH WIEJSKICH

Część najbardziej rolniczych obszarów Europy niedługo stanie w obliczu wielkich zmian demograficznych, spowodowanych szybko malejącą populacją i migracją młodych ludzi do miast. Implikacje tego zjawiska dla rozwoju obszarów wiejskich mogą być bardzo poważne. Przewiduje się, że do 2050 r. populacja Europy zmniejszy się o ponad 8%, głównie w najbardziej peryferyjnych regionach rolniczych Europy Południowej. Na niektórych z tych regionów trudno będzie utrzymać działalność rolniczą. Wszystkie te wnioski można znaleźć w raporcie opublikowanym 24 listopada 2008 r. przez Berliński Instytut Demograficzny (BIPD). Autorzy raportu przewidują, że do 2050 r. populacja Europy ma się zmniejszyć o 8.3%, tj. z obecnych 591 mln do 542 mln. Prognoza ta jest tym bardziej niepokojąca, że perspektywy demograficzne dla wszystkich innych regionów świata są zgoła odmienne. Jedyny wyjątek w tym względzie stanowi Rosja, gdzie przewiduje się spadek populacji o 21%. W każdym innym zakątku świata liczba ludności wzrośnie, najbardziej w Afryce (105%) oraz w USA i Kanadzie (30.7%). Jeśli prognozy dla Europy miałyby się sprawdzić, należy przemyśleć strategię rozwoju obszarów wiejskich w nadchodzących latach (dotychczasowa polityka krótkoterminowa - do 2013 r., kładzie szczególny nacisk na modulację środków wsparcia z filaru 1 - rolnictwo do filaru 2 - rozwój obszarów wiejskich).

Plany polityki obszarów wiejskich większości państw członkowskich są oparte na założeniu, że trwałe utrzymanie populacji wiejskiej na tych obszarach będzie możliwe jeśli tylko poczynione inwestycje doprowadzą do zrównoważonego zatrudnienia i rozwoju odpowiedniej infrastruktury. Naukowcy berlińscy szczegółowo przyjrzeni się czynnikom, które mogłyby w niebagatelny sposób wpłynąć na długookresowe planowanie rozwoju obszarów wiejskich, takim jak wyniki gospodarcze, struktura wieku mieszkańców wsi, poziom zatrudnienia oraz inwestycje w badania i rozwój.

Mówiąc ogólnie, najbardziej zrównoważona sytuacja wydaje się panować w regionach północnych, bardziej rozwiniętych państwach członkowskich, choć to na ich obszarach znajdują się najbardziej peryferyjne i niegościnne dla ludzi obszary Wspólnoty, jak np. w północnej Skandynawii. Potencjalnie najbardziej zrównoważonym regionem jest obszar rozciągający się od Sztokholmu i Oslo na dalekiej północy, przez większą część Wielkiej Brytanii, Francję, Niemcy, Beneluks i Szwajcarię do zachodniej Austrii.

Najmniej zrównoważone regiony to peryferyjne regiony wiejskie południowych Włoch, Grecji, Bułgarii, Rumunii i Polski. Na tych obszarach notuje się najniższy przyrost naturalny, masową migrację ze wsi do miast oraz starzenie się populacji wsi.

Dowody przedstawione w raporcie potwierdzają ten ogólny obraz sytuacji, lecz powody do obaw w dłuższym okresie mogą pojawić się nawet w najbardziej rozwiniętych państwach członkowskich północnej Europy. Rządy niektórych państw członkowskich, np. Wielkiej Brytanii, wyznają pogląd, że rozwój obszarów wiejskich ma dostarczyć dóbr publicznych, co w dużym stopniu oznacza wszelkie formy konserwacji krajobrazu wiejskiego, o który mają troszczyć się rolnicy. Realizacja polityki w oparciu o to założenie może przynieść pomyślne wyniki, pod warunkiem istnienia wystarczającej liczby rolników, realizujących programy środowiskowe i dostarczających usługi, przewidziane przez administrację. Jeśli ich populacja spada, powstaje problem związany ze sposobem realizacji tych programów.

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

Obecne programy w większości opierają się na założeniu utrzymania krajobrazu w niezmiennym kształcie, wraz z florą i fauną, z pewnymi kontrolowanymi udoskonaleniami. Nie chodzi jednakże o dopuszczenie do „dziczenia” obszarów wiejskich i porzucania ziemi. Być może niektórzy ekolodzy mogliby być zadowoleni z takiej drogi przyszłego rozwoju wsi, ale w ten sposób o przyszłości myśli raczej ograniczony krąg zainteresowanych. Nie ma jednak wątpliwości co do tego, że scenariusz przewidziany przez naukowców z BIDP urzeczywistni się prędzej czy później. W raporcie czytamy: „*Niski przyrost naturalny, starzenie się populacji i rosnąca tendencja do migracji ludności z innych krajów i kontynentów to czynniki, które zmieniają Europę w ciągu nadchodzących dziesięcioleci. Proces ten rozpoczął się dziesiątki lat temu, ale najwyższe współczynniki starzenia się społeczeństw europejskich zostaną zanotowane dopiero za 30-40 lat. Raczej nieprawdopodobne jest, by populacja Europy wzrosła, nieodwołalną konsekwencją zmian będzie jej spadek*”. Autorzy raportu zauważają jednak, że wszystkie kraje europejskie rozpoczęły wdrażanie polityki, mającej na celu stawienie czoła wyzwaniom związanym ze zmianami demograficznymi, i że w Strategii Lizbońskiej UE określiła stosowne cele: więcej edukacji, więcej innowacji, większa równowaga. Dążąc do ich osiągnięcia, Europa zwiększy konkurencyjność i swą przewagę na świecie.

Jeśli cele te zostaną w istocie zrealizowane, poszczególne kraje poprawią politykę prorodziną, rozwiną politykę potrzebną do kontrolowania imigracji i lepiej zintegrują emigrantów, podniosą poziom edukacji swoich obywateli, przekształcą systemy socjalne zgodnie z zasadami demokracji i zreorganizują stosownie finanse publiczne. Europa wówczas stanie się pionierem w skutecznym radzeniu sobie ze zmianami demograficznymi, w rezultacie czego - zdaniem autorów raportu - wyjdzie z tego kryzysu wzmocniona.

Raport BIDP nie jest jedynym opracowaniem, które zwraca uwagę na pewne zaniedbania w obszarach takich jak np. polityka imigracyjna. W ostatniej analizie gospodarki Hiszpanii autorstwa analityków OECD można przeczytać, że emigranci pomogli podnieść stopę życiową w tym kraju poprzez swój wielki udział w rynku pracy. Jednakże zdaniem badaczy z OECD wielu emigrantów, wśród których zdecydowanie przeważają młodzi i gotowi do pracy ludzie, pracuje jako kadra niewykwalifikowana, m.in. w przemyśle budowlanym oraz w zawodach, które nie odzwierciedlają wyuczonych umiejętności emigrantów. Poza tym niemal połowa z nich jest zatrudniona na umowy o pracę na czas określony, co jest dla nich niekorzystne. Blisko połowa ludności napływającej do Hiszpanii to hiszpańskojęzyczni obywatele Ameryki. Zdaniem OECD, należy zwiększyć zachęty dla imigrantów, mające na celu uczenie się języka lokalnego, m.in. poprzez dostosowanie krajowego systemu certyfikacji językowej na potrzeby rynku pracy. Poza tym należy znieść bariery wyłączające obywateli krajów trzecich (nienależących do UE) z możliwości podjęcia pracy w pewnych zawodach oraz na stanowiskach urzędniczych. Niezbędna jest fundamentalna reforma unijnego prawa o ochronie zatrudnienia. OECD wskazuje na zbyt surowe prawo w zakresie ochrony zatrudnienia pracowników zatrudnionych na umowy o pracę na czas nieokreślony, które jest w istocie zachętą do zatrudnienia emigrantów na czas określony. Niepewny status zatrudnienia młodych pracowników, których poziom kwalifikacji jest szczególnie wysoki, jest związany przede wszystkim z brakiem dostępu do posad, które odzwierciedlają ich poziom wykształcenia. Stosowane od pewnego czasu zachęty finansowe w celu: zatrudniania młodych ludzi na umowy na czas nieokreślony, zmniejszania kwot odpraw na rzecz zatrudniania młodych pracowników oraz kobiet; nie ograniczają niestety niekorzystnego wpływu protekcjonistycznego (faworyzującego osoby już zatrudnione) prawa pracy na rotację pracowników, w tym na dobrowolną zmianę pracy. Dla młodych emigrantów prawo to w swym obecnym kształcie jest wielką barierą. Odprawy dla zatrudnionych na czas nieokreślony powinny ulec zmniejszeniu, co zmniejszyłoby różnice w poziomie ochrony pracowników zatrudnionych na czas określony i nieokreślony. Jedną z możliwości całkowitego uniknięcia tej różnicy jest powszechne zawieranie jednego rodzaju umowy.

Powyższe spostrzeżenia i wnioski można odnieść nie tylko do Hiszpanii, ale także do wielu innych państw członkowskich. Nie we wszystkich państwach oczywiście prawo pracy jest takie,

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione

jak w Hiszpanii, ale gospodarka wielu krajów w ostatnich latach opiera się na pracy emigrantów, szczególnie na obszarach wiejskich. Ponieważ perspektywy gospodarcze w ich krajach poprawiły się, w porównaniu do tych sprzed recesji, wielu emigrantów wróciło do domów. Może to znowu pogorszyć sytuację na rynku pracy w krajach UE.

Berlińscy analitycy najlepiej ocenili regiony w Europie Północnej, które cieszą się także sporym przyrostem naturalnym, wśród których najbardziej chwalono Islandię, nieliczny i niezwykle wysoko rozwinięty naród. Niestety, szybki postęp recesji światowej oraz nagła zapaść islandzkiego systemu bankowego zmieniły tę korzystną sytuację. Fakt pozostaje jednak faktem, że wszystkie regiony, które otrzymały najniższe noty analityków berlińskich, są usytuowane na peryferyjnych obszarach wiejskich w pld. Włoszech, Grecji, Bułgarii, Rumunii i Polsce. Wszystkie te obszary zostały ciężko doświadczone polityką reform, wdrażaną jeszcze przed recesją. Na gospodarkę tych regionów bardzo mocno wpływa szereg negatywnych zjawisk demograficznych: bardzo niski przyrost naturalny, ogromna migracja młodych i starzenie się populacji. Sytuację pogarsza jeszcze fakt, że są to kraje niezbyt bogate, jeśli chodzi o dystrybucję środków socjalnych.

(Źródło: Miesięcznik *Rural Europe*, 4 grudnia 2008 r., *Shrinking populations set to bring change to rural areas*)

Agroekspres publikuje
Centrum Informacji i Dokumentacji
Fundacji Programów Pomocy
dla Rolnictwa FAPA,
ul. Wspólna 30, pok. 32,
tel. 623 19 92, 623 19 91.

Prawa autorskie i prawa
pokrewne do artykułów,
publikowanych w niniejszym
wydaniu przez Fundację
Programów Pomocy dla
Rolnictwa, przysługują
Wydawnictwu Agra
Informa Ltd. Naruszenie
w jakikolwiek sposób
praw autorskich Wydawnictwa
Agra Informa Ltd
jest zabronione